DOI: 10.69085/afp20254011

ВРЪЗКИ МЕЖДУ СТИЛОВЕТЕ НА ПРИВЪРЗАНОСТ И АСПЕКТИТЕ НА ИДЕНТИЧНОСТТА В БЪЛГАРСКИЯ КУЛТУРЕН КОНТЕКСТ

Манол Манолов
m.manolov@uni-plovdiv.bg

Кирилка Тагарева
tagareva_k_s@uni-plovdiv.bg

Резюме: *Настоящото изследване има за цел да проучи връзките между аспектите на идентичността и стиловете на привързаност в българска извадка. Идентичността е разгледана чрез шестте фактора, както и общо ангажираност и търсене. Привързаността е оценена чрез адаптирана за българския контекст версия на Adult Attachment Questionnaire (AAQ), включваща три измерения – избягване, тревожност и специфичен за България фактор „зависимост“. Резултатите показват значими отрицателни корелации между тревожността и избягването с ангажираността към идентичността, стабилността на социалните роли и професионалните цели. Установени са също значими положителни корелации между тревожността и зависимостта с активното преосмисляне и изследване на личните и социални роли. Анализът чрез непараметрични тестове (Kruskal-Wallis) идентифицира значими различия между различните стилове на привързаност по отношение на аспектите на идентичността, като сигурният стил е свързан с по-висока ангажираност и стабилност, докато тревожният стил е свързан с по-ниска стабилност на идентичността. Получените данни разкриват сложна и нели-*

нейна връзка между идентичността и привързаността, подчертавайки необходимостта от разглеждане на тези фактори съвместно за по-добро разбиране на личностното развитие и психологическото благополучие на индивидите. Резултатите са значими за психологическата теория и практика, като допринасят за по-доброто разбиране на механизмите, свързани с формирането на идентичността и стиловете на привързаност…

Ключови думи: *идентичност, привързаност, социални роли, психологическо благополучие, културен контекст*

RELATIONSHIPS BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND IDENTITY ASPECTS IN THE BULGARIAN CULTURAL CONTEXT

Manol Manolov
m.manolov@uni-plovdiv.bg

Kirilka Tagareva
tagareva_k_s@uni-plovdiv.bg

Abstract: *The present study aims to investigate the relationships between aspects of identity and attachment styles within the Bulgarian cultural context. Identity was examined through six factors, and two which are aggregate – exploring and commitment. Attachment was assessed using a Bulgarian-adapted version of the Adult Attachment Questionnaire (AAQ), comprising three dimensions – avoidance, anxiety, and a Bulgaria-specific factor, „dependence". Results indicated significant negative correlations between anxiety and avoidance with identity commitment, stability of social roles, and professional goals. Significant positive correlations were also found between anxiety and dependence with the active reassessment and exploration of personal and social roles. Non-parametric tests (Kruskal-Wallis) identified significant differences between attachment styles concerning aspects of identity, showing that secure attachment is*

associated with higher commitment and stability, whereas anxious attachment is linked with lower identity stability. These findings highlight the complex relationship between identity and attachment, emphasizing the need to jointly consider these factors for better understanding personal development and psychological well-being. The results contribute meaningfully to psychological theory and practice by enhancing the understanding of mechanisms involved in identity formation and attachment styles…

Key words: *identity, attachment, social roles, psychological well-being, cultural context*

Въведение

Идентичността и привързаността са основни психологически конструкти, имащи отношение към по-доброто разбиране на психичното благополучие, междуличностните взаимоотношения и социалното функциониране на индивида. Връзката между тези два аспекта представлява висок научен интерес, тъй като идентичността и привързаността заедно формират основата на начина, по който хората се справят с житейските предизвикателства и взаимодействат със социалната среда.

Теорията за привързаността, първоначално предложена от Джон Боулби, разглежда как ранните взаимодействия с грижещите се фигури оказват трайно въздействие върху поведението и очакванията в бъдещите взаимоотношения. „Взаимодействието между майката и детето се основава на социалните сигнали на детето и социалното поведение на майката“ (Гинина, 2023: 11). „Съществено влияние върху качеството на афективните връзки, които детето изгражда със значимите други, имат условията за полагане на грижи“ (Гинина, 2014: 57). Сигурната привързаност подпомага формирането на стабилна идентичност и здрави междуличностни отношения, докато несигурните стилове, включително тревожната и избягващата привързаност, са свързани с по-високи нива на емоционална несигурност и трудности в социалната адаптация (Evraire, Ludmer & Dozois, 2014; Lavin et al., 2019). В същото време идентичността играе ключова роля в интеграцията на социални

роли и лични убеждения, което също допринася за психичното благополучие и стабилността на личността (Berzonsky, 2011).

В българския контекст адаптацията на Adult Attachment Questionnaire (AAQ) разкрива не само традиционните стилове на привързаност – тревожност и избягване, но и допълнителен културно специфичен фактор „зависимост“, отразяващ нуждата от интензивна емоционална подкрепа и близост (Манолов, 2024в).

Настоящото изследване цели да разгледа връзката между различните аспекти на идентичността и стиловете на привързаност. Предполага се, че яснотата и стабилността в идентичността и сигурният стил на привързаност ще се свържат положително с психичното здраве и оптимистичните нагласи. От друга страна, несигурната привързаност и неясната идентичност се очаква да бъдат свързани с по-ниски нива на оптимизъм и по-високи нива на емоционални затруднения.

Методи

Настоящото изследване е проведено с общо 378 участници, които са достигнати електронно чрез социалните мрежи и онлайн платформа за анкети. Демографските характеристики на участниците включват неравномерно разпределение по пол (90% жени, 10% мъже), средна възраст от 37,8 години и възрастова медиана от 38 години. Данните са събирани през цялата 2024 година.

Използван е въпросникът Ego Identity Process Questionnaire – EIPQ (Zimmermann, G., Mantzouranis, G., & Biermann, E., 2010), разработен първоначално от Balistreri, Busch-Rossnagel и Geisinger (1995). EIPQ се състои от 32 айтема, измерващи два ключови компонента на идентичността според модела на Джеймс Марша (James Marcia) – изследване (exploration) и ангажираност (commitment). Въпросите в EIPQ обхващат две основни области на идентичността – идеологическа (професия, политика, религия, ценности) и междуличностна (приятелства, семейство, интимни взаимоотношения, социални роли). Факторният анализ на адаптирания за България въпросник за идентичност (EIPQ) (Манолов, 2024б) идентифицира и шест скали, измерващи тези разнообразни аспекти на идентичността. Първата измерва стабилността на социалните роли и цен-

ности, отразявайки степента на устойчивост и постоянство в личните възгледи и социални отношения. Втората се отнася до активното изследване и преоценка на лични и социални роли и ценности, като показва нивото на активно ангажиране и рефлексия върху избраните роли и убеждения. Третата отчита несигурността и потенциала за промяна в личните и социални ценности, отразявайки вътрешна неувереност и същевременно готовност за промени. Четвъртата е свързана с устойчивост и рефлексия върху политическите убеждения, като измерва степента на информирана ангажираност и стабилност по отношение на политическите възгледи. Петата измерва стабилността и увереността в професионалните цели, като показва яснотата и стабилността на индивида по отношение на неговия професионален път. Шестата и последна скала се отнася до активното участие и рефлексия върху религиозните вярвания, като измерва нивото на активно обсъждане и откритост към различни религиозни идеи и убеждения (Манолов, 2024а). За целите на друго изследване с адаптирания въпросник са изведени и статусите на идентичност (Манолов, 2024б).

Адаптацията на Adult Attachment Questionnaire (AAQ), разработен от Simpson, Rholes и Phillips (1996), има за цел да измерва стиловете на привързаност при възрастни. Оригиналният въпросник включва 17 айтема, оценявани по 7-степенна Ликертова скала. Българската версия адаптира айтемите чрез промяна на фокуса от романтични партньорства към по-широки междуличностни отношения. За това е извършен внимателен двустранен превод и експертна оценка от трима специалисти, при която е постигната пълна съгласуваност (3/3) по окончателния вариант. Българската адаптация е на Манолов (2024в), като са формирани три скали – зависимост, избягване и тревожност в рамките на привързаността. В адаптираната версия се използва 5-степенна Ликертова скала за улесняване на сравнимостта с други инструменти в българския културен контекст и повишаване на вътрешната консистентност и културната валидност.

Резултати

В настоящото изследване са използвани непараметрични анализи, тъй като предварителната проверка на разпределенията на променливите показа значими отклонения от нормалното разпределение, потвърдени с теста на Колмогоров-Смирнов. Поради това са избрани статистически методи, които не изискват изпълнение на условието за нормалност на данните. В анализа са включени непараметричният тест на Крушкал-Уолис (Kruskal-Wallis), както и коефициентите на корелация на Спиърман. Всички статистически анализи са проведени с помощта на софтуера IBM SPSS Statistics версия 30.

На първо място, за да се провери наличието на връзки между стилове привързаност и всички скали на идентичност, скалите са категоризирани. Категориите са формирани въз основа на комбинацията от двете основни измерения на привързаността – тревожност и избягване, използвайки критериите на +/– 1 стандартно отклонение (SD) спрямо средната стойност на съответните скали. Ползвана е процедура, в която първо са изчислени средните стойности и стандартните отклонения за скалите „тревожност“ и „избягване“. На тази база са определени гранични стойности – високо ниво – средна стойност плюс едно стандартно отклонение (M + 1 SD), ниско ниво – средна стойност минус едно стандартно отклонение (M – 1 SD). След това участниците са класифицирани в четири категории (стилове на привързаност) според следните критерии: сигурен стил: ниски резултати и по тревожност (под M – 1 SD), и по избягване (под M – 1 SD); тревожен стил – високи резултати по тревожност (над M + 1 SD), но ниски или умерени резултати по избягване; избягващ стил – високи резултати по избягване (над M + 1 SD), но ниски или умерени по тревожност; амбивалентен (страхуващ се) стил – високи резултати както по тревожност, така и по избягване (над M + 1 SD и на двете скали).

Резултатите от ползвания Крушкал-Уолис (Kruskal-Wallis) тест са представени в **Таблица 1**.

Таблица 1. *Връзка между стилове привързаност и идентичност*

	Категории привързаност	N	Mean Rank
Социалните и лични роли и ценности	Избягващ стил	41	169,59
	Тревожен стил	47	142,49
	Амбивалентен	17	196,85
	Сигурен стил	273	200,13
	Total	378	
Изследване и преоценка на лични и социални роли и ценности –	Избягващ стил	41	201,37
	Тревожен стил	47	203,40
	Амбивалентен	17	210,82
	Сигурен стил	273	184,00
	Total	378	
Несигурност и потенциал за промяна в лични и социални ценности	Избягващ стил	41	162,65
	Тревожен стил	47	147,53
	Амбивалентен	17	118,91
	Сигурен стил	273	205,15
	Total	378	
Устойчивост с рефлексия върху политическите убеждения –	Избягващ стил	41	186,20
	Тревожен стил	47	162,11
	Амбивалентен	17	195,26
	Сигурен стил	273	194,35
	Total	378	
Стабилност и увереност в професионалните цели –	Избягващ стил	41	164,89
	Тревожен стил	47	174,45
	Амбивалентен	17	174,68
	Сигурен стил	273	196,71
	Total	378	
Активно участие и рефлексия върху религиозните вярвания –	Избягващ стил	41	220,70
	Тревожен стил	47	182,32
	Амбивалентен	17	128,18
	Сигурен стил	273	189,87
	Total	378	
Търсене на идентичност	Избягващ стил	41	204,26
	Тревожен стил	47	193,36
	Амбивалентен	17	176,91
	Сигурен стил	273	187,40
	Total	378	

Ангажираност с идентичност	Избягващ стил	41	163,66
	Тревожен стил	47	136,32
	Амбивалентен	17	155,74
	Сигурен стил	273	204,64
	Total	378	

Резултатите показват, че има значими разлики между някои от стиловете на привързаност по отношение на някои аспекти на идентичността. На първо място значима разлика се наблюдава при „Социалните и лични роли и ценности“ ($\chi^2(3) = 12,757$; $p = 0,005$), като най-високи средни рангове се наблюдават при сигурния (200,13) и амбивалентния стил (196,85), а най-ниски – при тревожния (142,49), или респондентите със сигурна и амбивалентна привързаност демонстрират по-висока степен на ангажираност към своите социални роли и ценности, докато тези с тревожна привързаност – по-ниска.

Test Statistics[a,b]	**Kruskal-Wallis**	**df**	**Asymp. Sig.**
Социалните и лични роли и ценности	12,757	3	0,005
Изследване и преоценка на лични и социални роли и ценности	2,595	3	0,458
Несигурност и потенциал за промяна в лични и социални ценности	22,234	3	< 0,001
Устойчивост с рефлексия върху политическите убеждения	3,598	3	0,308
Стабилност и увереност в професионалните цели	4,512	3	0,211
Активно участие и рефлексия върху религиозните вярвания	9,009	3	0,029
Търсене на идентичност	1,135	3	,769
Ангажираност с идентичност	20,308	3	< 0,001

a. Kruskal Wallis Test
b. Grouping Variable: Категории привързаност

Висока и значима разлика е открита и при „Несигурност и потенциал за промяна в лични и социални ценности“ ($\chi^2(3) = 22{,}234$; $p < 0{,}001$). Най-високият среден ранг е при сигурния стил (205,15), следван от избягващия (162,65), а най-ниски са резултатите при амбивалентния (118,91). Резултатът води към извода, че респондентите със сигурна привързаност показват по-високи нива на ригидност в търсенето и преосмислянето на своите социални и лични ценности, докато тези с амбивалентна привързаност са най-малко склонни към подобна стабилност.

Значима разлика има и при „Активно участие и рефлексия върху религиозните вярвания“ ($\chi^2(3) = 9{,}009$; $p = 0{,}029$). Избягващият стил (220,70) е с най-висок среден ранг, което показва, че избягващите са по-ангажирани и рефлексивни по отношение на религиозните си вярвания. Най-ниски резултати са наблюдавани при амбивалентния стил (128,18).

Резултатите по отношение на „Ангажираност с идентичност“. Те също са значими ($\chi^2(3) = 20{,}308$; $p < 0{,}001$). Важно е да се маркира, че тук сигурният стил има най-висок среден ранг (204,64), което говори за ясно дефинирана и стабилна идентичност, докато най-нисък е средният ранг при тревожния стил (136,32), показващ по-ниска стабилност и сигурност по отношение на идентичността.

Анализът не показва значими разлики по отношение „Изследване и преоценка на лични и социални роли и ценности“, „Устойчивост и рефлексия върху политическите убеждения“, „Стабилност и увереност в професионалните цели“ и „Търсене на идентичност“.

За да бъдат проследени и скалите в цялост, е направен корелационен анализ, като резултатите от същия са показани в **Таблица 2.**

Тревожността показва значима отрицателна корелация със Социалните и лични роли и ценности ($r = –0{,}149$, $p = 0{,}004$), което подсказва, че *по-високата тревожност в привързаността е свързана с по-ниска ангажираност със социални роли и лични ценности*.

Таблица 2. *Корелационен анализ между скалите на привързаност и идентичност*

		Избяг-ване	**Тревож-ност**	**Зависи-мост**
Социалните и лични роли и ценности	r	–0,053	–0,149**	–0,063
	Sig.	0,306	0,004	0,221
	N	378	378	378
Изследване и преоценка на лични и социални роли и ценности	r	0,027	,130*	,125*
	Sig.	0,597	0,012	0,015
	N	378	378	378
Несигурност и потенциал за промяна в лични и социални ценности	r	–0,238**	–0,314**	–0,205**
	Sig.	0,000	0,000	0,000
	N	378	378	378
Устойчивост с рефлексия върху политическите убеждения	r	0,026	–0,158**	–0,029
	Sig.	0,621	0,002	0,569
	N	378	378	378
Стабилност и увереност в професионалните цели	r	–0,023	–0,141**	–0,104*
	Sig.	0,660	0,006	0,043
	N	378	378	378
Активно участие и рефлексия върху религиозните вярвания	r	–0,009	–0,058	–0,019
	Sig.	0,856	0,259	0,710
	N	378	378	378
Търсене на идентичност	r	–0,010	0,050	0,094
	Sig.	0,844	0,335	0,068
	N	378	378	378
Ангажираност с идентичност	r	–0,142**	–0,294**	–0,142**
	Sig.	0,006	0,000	0,006
	N	378	378	378

Изследване и преоценка на лични и социални роли и ценности показва ниски, но значими корелации с тревожността ($r = 0{,}130$, $p = 0{,}012$) и зависимостта ($r = 0{,}125$, $p = 0{,}015$). Това означава, че хората с по-висока тревожност и зависимост са по-склонни активно да изследват и преоценяват своите социални и лични роли.

Скалата Несигурност и потенциал за промяна в лични и социални ценности показва силни негативни корелации и с трите измерения на привързаността – избягване ($r = –0{,}238$, $p < 0{,}001$), тревожност ($r = –0{,}314$, $p < 0{,}001$) и зависимост ($r = –0{,}205$, $p < 0{,}001$). Колкото по-високи са нивата на тези измерения на несигурна привързаност, толкова по-ниска е склонността към ригидност и несигурност в социалните и лични ценности.

Устойчивост с рефлексия върху политическите убеждения има отрицателна, ниска, значима корелация с тревожността ($r = –0{,}158$, $p = 0{,}002$), което сочи, че хората с високи нива на тревожност са по-малко устойчиви и рефлексивни по отношение на политическите си убеждения.

Стабилност и увереност в професионалните цели има отрицателни, ниски, но значими корелации с тревожността ($r = –0{,}141$, $p = 0{,}006$) и зависимостта ($r = –0{,}104$, $p = 0{,}043$). Това води до извода, че повишените нива на тревожност и зависимост са свързани с по-ниска увереност и стабилност на професионалните цели.

Относно търсенето на идентичност липсват значими връзки с измеренията на привързаността, което предполага, че общото търсене на идентичност не зависи от специфичния стил на привързаност.

Ангажираността, от друга страна, показва отрицателни слаби корелации с избягване ($r = –0{,}142$, $p = 0{,}006$) и отрицателни корелации с по-висока стойност с тревожност ($r = –0{,}294$, $p < 0{,}001$). Това означава, че по-високите нива на тревожност и в по-малка степен избягването са свързани с по-ниска обща ангажираност с идентичността.

За да бъдат по-детайлно проследени връзките между скалите, е направен и регресионен анализ. Независимо че разпределението на някои от променливите не отговаря на изискването за нормалност, това не изключва приложението на регресионен анализ. Класическата линейна регресия изисква нормално разпределение на остатъците (residuals), а не задължително на отделните

променливи (Tabachnick & Fidell, 2019). Освен това, съгласно Централната гранична теорема, при достатъчно големи извадки (над 100 респонденти), регресионният анализ е сравнително устойчив спрямо нарушаване на нормалността на данните (Field, 2018). В настоящото изследване извадката е достатъчно голяма (N = 378), което позволява регресионният модел да се разглежда като надежден и подходящ подход.

От регресионния анализ не се извежда значима линейна връзка между променливите.

Обсъждане

Резултатите от настоящото изследване разкриват не изключително силни, но сложни и значими връзки между измеренията на привързаността и аспектите на идентичността. Важен извод, очертан от получените корелации, е негативното влияние на тревожността в привързаността върху аспекти на идентичността като ангажираност със социални и лични роли, политически убеждения, професионални цели и обща ангажираност с идентичност. Това са в голяма степен логични изводи предвид това, че тревожната привързаност, характеризираща се със страх от отхвърляне и висока степен на емоционална несигурност, ограничава способността на индивида да постигне ясно дефинирана и стабилна идентичност. Тревожната привързаност създава усещане за несигурност и колебание, което вероятно затруднява изграждането и поддържането на устойчиви социални роли и ценностна система. Подобно обяснение може да бъде дадено и за ниската устойчивост и рефлексия върху политическите убеждения и намалената стабилност в професионалните цели, наблюдавани при лица с висока тревожност. Тревожността в привързаността, изглежда, създава среда на колебание, несигурност и непостоянство в различните сфери на идентичността.

Интересни са и положителните, макар и ниски, връзки на тревожността и зависимостта с активно изследване и преоценка на личните и социални роли. Това може да бъде интерпретирано като опит на индивидите с високи нива на тревожност и зависимост да се справят със своята несигурност чрез постоянно преосмисляне и

търсене на нови социални роли и ценности. Възможно е този процес на активно изследване да представлява адаптивен механизъм, който помага на тези хора да се справят с вътрешните си конфликти и емоционална нестабилност.

Интересна за нас е силната негативна връзка между трите измерения на несигурната привързаност (тревожност, избягване и зависимост) и „несигурността и потенциала за промяна в лични и социални ценности“. Този резултат предполага, че по-високите нива на несигурна привързаност са свързани с по-ниска несигурност по отношение на социалните и лични ценности. Вероятно това показва потенциал за ригидност при условията на несигурна привързаност.

Разликите между стиловете на привързаност и аспектите на идентичността, демонстрирани чрез анализа на Крушкал-Уолис, подкрепят допълнително корелационния анализ. Особено подчертана е връзката между сигурната привързаност и по-високата степен на ангажираност със социални роли и идентичност. Това е логичен извод, предвид това, че сигурната привързаност създава условия за стабилна и интегрирана идентичност, която се характеризира с ясно дефинирани социални роли, ценности и цели.

Неочаквано високата ангажираност с религиозните вярвания при избягващия стил може да е свързана с по-високото ниво на самостоятелност и независимост, характерни за избягващите индивиди, които биха могли да използват религиозната рефлексия като начин за дистанциране или самостоятелно управление на емоционалните взаимоотношения.

Липсата на връзки между привързаността и общото търсене на идентичност е друг важен извод, който заслужава внимание. Този резултат предполага, че независимо от специфичния стил на привързаност индивидите може да са еднакво склонни да преминават през процеса на активно изследване на идентичността. Това може да се обясни с универсалността на търсенето на идентичност като процес, през който преминават всички индивиди, независимо от стиловете на привързаност.

Направеният регресионен анализ не потвърждава наличието на ясна и еднозначна закономерна връзка между аспектите на идентичността и измеренията на привързаността. Въпреки установените

първоначално отделни значими корелации между някои от измеренията, тези връзки не са достатъчно силни или ясно структурирани, за да бъдат подкрепени и потвърдени от регресионния модел.

Подобни резултати дават основание за твърдението, че връзката между идентичността и привързаността е много по-сложна, нелинейна и потенциално повлияна от допълнителни модериращи или медиаторни фактори, които не са били разгледани в настоящото изследване.

Бъдещи изследвания биха могли да включват допълнителни променливи (най-вече изследващи когнитивни изкривявания, нагласи и т.н.), които да пояснят или модерират връзките между идентичността и привързаността.

Литература

1. Гинина, Б. (2023). Общуване и комуникативно развитие на детето. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“. 140 с. ISBN 978-619-202-881-7 (Ginina, B. (2023). Obshtuvane i komunikativno razvitie na deteto. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“. 140 c. ISBN 978-619-202-881-7).
2. Гинина, Б. (2014). Привързаността на детето към близкия възрастен в социалните домове. *В:* сб. ОБРАЗОВАНИЕ, ОБЩЕСТВО, ЛИЧНОСТ от Международен интердисциплинарен студентски научен форум. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“. с. 53 – 61, ISBN 978-954-423-960-2, (Ginina, B. (2014). Privarzanostta na deteto kam blizkiya vazrasten v sotsialnite domove. *V:* sb. OBRAZOVANIE, OBSHTESTVO, LICHNOST ot Mezhdunaroden interdistsiplinaren studentski nauchen forum. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“. s. 53 – 61, ISBN 978-954-423-960-2).
3. Манолов, М. (2024а). Оптимистични и песимистични нагласи в контекста на идентичността и възприятието за нещастието. *В:* Психично здраве и процъфтяване през жизнения цикъл. Научен сборник. Втора част. Пловдив. УИ „Паисий Хилендарски“ (Manolov, M. (2024a). Optimistichni i pesimistichni naglasi v konteksta na identichnostta i vazpriyatieto za neshtastieto. V: Psihichno zdrave i protsaftyavane prez zhizneniya tsikal. Nauchen sbornik. Vtora chast. Plovdiv. UI „Paisiy Hilendarski“).

4. Манолов, М. (2024б). Динамика на възприятията за Аз-а в полето на статусите на идентичност. *В:* Съвременна хуманитаристика, vol. 20, 1, стр. 86 – 100. Бургаски свободен университет. Център по хуманитарни науки (Manolov, M. (2024b). Dinamika na vazpriyatiyata za Az-a v poleto na statusite na identichnost. V: Savremenna humanitaristika, vol. 20, 1, str. 86 – 100. Burgaski svoboden universitet. Tsentar po humanitarni nauki).
5. Манолов, М. (2024в). Българска адаптация на въпросник за измерване на привързаността при пълнолетни. *В:* Сборник с доклади от интердисциплинарна научна конференция „40 години Педагогически факултет традиции и новаторство“. УИ „Паисий Хилендарски“, стр. 107 – 119 (Manolov, M. (2024v). Balgarska adaptatsiya na vaprosnik za izmervane na privarzanostta pri palnoletni. V: Sbornik s dokladi ot interdistsiplinarna nauchna konferentsiya „40 godini Pedagogicheski fakultet traditsii i novatorstvo“. UI „Paisiy Hilendarski“, str. 107 – 119).
6. Balistreri, E., Busch-Rossangel, N. A., & Geisinger, K. F. (1995). Development and Preliminary Validation of Ego Identity Process Questionnaire. Journal of Adolescence, 18, 179 – 192. doi: 10.1006/jado.1995.1012.
7. Berzonsky, M. D. (2011). A social-cognitive perspective on identity construction. Oxford Handbook of Identity Development, 55 – 76.
8. Evraire, L., Ludmer, J., & Dozois, D. (2014). The influence of priming attachment styles on excessive reassurance seeking and negative feedback seeking in depression. Journal of Social and Clinical Psychology, 33(4), 295 – 318.
9. Field, A. (2018). Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (5th ed.). London: Sage Publications.
10. Lavin, R., Bucci, S., Varese, F., & Berry, K. (2019). The relationship between insecure attachment and paranoia in psychosis: a systematic literature review. British Journal of Clinical Psychology, 59(1), 39 – 65.
11. Simpson, J. A., Rholes, S. W., & Phillips, D. (1996). Conflict in close relationships: An attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 71*, 899 – 914. doi: 10.1037/0022-3514.71.5.899.

12. Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). Using Multivariate Statistics (7th ed.). Boston, MA: Pearson.
13. Zimmermann, G., Mantzouranis, G., & Biermann, E. (2010). Ego identity in adolescence: Preliminary validation of a French short-form of the EIPQ. *Revue européenne de psychologie appliquée*, 60, 173 – 180. doi:10.1016/j.erap.2010.01.001.